Historische wandelzoektocht langsheen het Slagveld der Zilveren Helmen

(zie verwijzingen naar het plannetje, vetgedrukt)

U vertrekt aan B&B De Zilveren Helm, Lanciersstraat 46 en we gaan direct naar rechts langsheen de velden. Op het plannetje in bijlage merkt u een **wandelaar-symbool.** De naam Lanciersstraat brengt ons al direct bij de militaire gebeurtenissen uit de Eerste Wereldoorlog. De Lanciers waren een Belgische legereenheid die deelnamen aan de oorlogsgebeurtenissen op 12 augustus 1914 hier in de omgeving. Deze straat was ook de oude verbindingsweg tussen het centrum van Halen en dat van het naburige Loksbergen. In de verte kan u met wat geluk de kerktoren van Loksbergen zien, van waaruit priester-dichter August Cuppens de fameuze Slag der Zilveren Helmen kon gadeslaan. De in de zon blinkende pinhelmen van de Duitse soldaten inspireerden hem om dit militaire treffen de Slag der Zilveren Helmen te noemen.[1] Wanneer we een straat kruisen (**nummer 1**) gaan we naar rechts. Dit is de Betserbaan, U kan zien dat dit een holle weg is, wat te merken is aan de hogere ligging van de naburige akkers en boomgaarden. Tijdens de hevigste gevechten van de Slag der Zilveren Helmen stormden Duitse soldaten met hun paarden deze richting uit waarbij deze holle wegen een extra hindernis vormden.

Even verderop in de Betserbaan vindt u een eerste oorlogsmonument, het Europees Kruis (symbool **'1914'**). U kunt gerust het trapje opgaan en genieten van het uitzicht op de omgeving.

Karabinier/cyclist met opgevouwen fiets op de rug. Ze kregen de bijnaam 'Schwarze Teufel' van de Duitse soldaten. (G. Vanoppen, P. 21)

Vraag 1: Waarnaar verwijst het bord met de Zwarte Duivel?[2]

[1] De volledige tekst van zijn gedicht over de Slag der Zilveren Helmen, zie T. Van Lindt, Brochure Halen, P. 102.
[2] Naar het zwarte uniform van de karabiniers-cyclisten. De huidige Zwarte Duivelsstraat was vroeger de Luikerstraat.

Vraag 2: Dit monument werd opgericht naar aanleiding van hoeveel jaar herdenking van de Slag? Als u geen idee hebt, maak dan een goede schatting (25-50-75 jaar).[3]

We vervolgen onze weg en kruisen de IJzerbeek (**nummer 2**) die bij zware regenval regelmatig overloopt. In 2009 begon men hier met de aanleg van een wachtbekken om Halen centrum te vrijwaren van wateroverlast afkomstig van de Ijzerbeek. 44 betonnen soldatenhelmen (**Stahlhelmen**[4]) werden in het herdenkingsjaar 2014 op heel wat plaatsen in Limburg tentoongesteld en kregen hier hun eindbestemming. Als herinnering aan de Eerste Wereldoorlog staan zij symbool voor de 44 Limburgse gemeenten die er elk ook een versierde versie van maakten.

Herdenking 2014: bevlagde huizen in Lancierstraat en Kanonniersstraat.

Waar we het kruispunt met de Kanonniersstraat (**fietsknooppunt 351**) tegenkomen gaan we naar links en volgen de landweg (**in stippellijn**). Deze kan bij regenweer nogal <u>modderig</u> zijn! In de verte zien we de meer dan 40 m hoge Mettenberg liggen (zicht vanop **nummer 3**), tenminste als de maïs ons het uitzicht niet belemmert. Deze 'bergen' zijn eigenlijk zandheuvels (zandbanken) die dateren van miljoenen jaren geleden toen Limburg nog aan de zee lag. Het was onder andere op deze Mettenberg dat het Belgische leger zich verschanst had met zijn kanonnen en de aanstormende Duitse troepen in het vizier had. De Duitse ruiters te paard vochten met sabel en bajonet en chargeerden tot 8 maal toe. De gevechten waren 's morgens

[3] Dit monument werd in 1989 opgericht, dus 75 jaar herdenking.
[4] Als model werden dus Duitse helmen gebruikt als algemeen symbool voor het lijden van beide partijen. De Belgische soldaten droegen mutsen.

al begonnen waarbij het centrum het te verduren kreeg. Verschillende burgers werden gevangengenomen, huizen werden in brand gestoken. Van hieruit ging het richting station en uiteindelijk naar het slagveld met als centrum de Mettenberg. Het oorlogsfront strekte zich van het gehucht Velpen tot het gehucht Zelk.

Duitse soldaten te paard op verkenning. Let op de specifieke helmen. (Vanoppen, P. 34)

U wandelt tot u een veldweg aan de linkerkant tegenkomt. Normaal staat hier een houten paal met een gekleurd helmteken. In elk geval –mocht de paal verdwenen zijn- ziet u in de verte een hoeve liggen, u moet die richting uit. De paaltjes maken deel uit van een wandelroute die door de stad Halen in het herdenkingsjaar 2014 is ingericht. Voor een deel gaat deze route in omgekeerde richting van onze eigen wandelzoektocht, vandaar de omgekeerde aanduiding. Geniet ondertussen van de Mettenberg.
Bovenop deze berg –misschien kan u hem ooit eens 'beklimmen'- kan u bij absolute stilte misschien nog het gebulder der kanonnen horen, het gekletter van de sabels, het kermen van de vele slachtoffers,… Hier heeft een historische slag plaatsgehad tussen het Belgisch leger bestaande uit 450 cyclisten (dit waren soldaten op de fiets voorzien van karabijnen) en een 2400 ruiters met sabels. Langs Duitse kant waren er 4000 ruiters en 2000 jagers te voet. Het zou het laatste grote gevecht worden van ruiters en voetvolk tegen een verschanst kanonnengeweld. We bevinden ons hier ook temidden een authentiek slagveld, precies zoals het er in 1914 bijlag!

Schilderij dat de Slag der Zilveren Helmen uitbeeldt. (G. Vanoppen, P. 81)

U wandelt verder tot aan de de Ijzerwinningshoeve **(nummer 4).**
Deze onlangs gerestaureerde hoeve – momenteel bewoond en niet te bezoeken - dateert uit de 19e eeuw en zou een cruciale rol spelen bij de gevechten. Ze werd achtereenvolgens ingenomen door Duitsers en Belgen. De familie Stroobants die de hoeve bewoonde, werd verplicht ze te verlaten. In de namiddag van die fameuze 12 augustus woedde het oorlogstreffen in de omgeving enorm. Gewonde soldaten die in de kelder van de hoeve gebracht werden, werden verzorgd door legerdokter Lerat. De hoeve schoot in brand en later vond men het lijk terug van deze moedige dokter. In de buurt sneuvelden een honderdtal Duitse soldaten onder wie vele hoge Duitse edellieden. Ongeveer 180 jonge Belgische soldaten[5] verloren hier eveneens hun leven. De Duitse troepen leden hier een zware nederlaag.

De dag nadien werden de doden begraven door lokale burgers. De Duitse soldaten werden begraven op een kerkhof (symbool **'1914' en nummer 5**) dat hier vlak in de buurt lag van de hoeve de IJzerwinning. Een zuil met oorlogskruis even verderop links in de weilanden herinnert hier nog aan. De Duitse graven werden in 1953 overgebracht naar een grotere begraafplaats in Vladslo bij Diksmuide.

[5] Volgens G. Vanoppen in zijn boek *De herinnering blijft* waren 30 graven van de 181 graven van onbekende soldaten. De meeste waren op 12 augustus omgekomen. Van de 111 gesneuvelde Duitse soldaten zouden er 67 geïdentificeerd zijn, 43 bleven onbekend. In 1956 werd de eerste groep naar Vladslo overgebracht, de tweede naar Langemark. In R. Donvil, *De Grote Oorlog op kleine schaal* (P. 106) heeft men het ook over het aantal Belgische gesneuvelden. Er wordt verwezen naar een dodenlijst door het museum opgemaakt waarop ongeveer 170 dode Belgen vermeld staan.

Duits soldatenkerkhof.

Men kan zich de vraag stellen waarom deze historische slag juist hier plaatsvond. Toen het Duitse leger in 1914 begin augustus ons land via Luik binnenviel wilden de Duitsers onmiddellijk naar Brussel. Het Belgische front diende zich van Luik terug te trekken naar de lijn Diest-Tienen. De Gete was hierbij een natuurlijke barrière die de Duitsers echter niet tegenhield. De Mettenberg zou wel een cruciale rol spelen, ook het doolhof van holle wegen hier in de buurt waar de Duitsers moeilijk hun weg vonden. Uiteindelijk zou het militaire overwicht van de Duitse troepen toch de overhand halen en bereikten ze hun doel. Tegen de muur van de hoeve De IJzerwinning is nog een Franstalige herdenkingsplaat aangebracht.

Hoeve Ijzerwinning.

Vraag 3: Hoe lang heeft de Slag der Zilveren Helmen geduurd? [6]
Vraag 4: Wanneer werd deze plaat opgehangen?[7]

We verlaten even het slagveld en passeren terug de IJzerbeek, onze landweg wordt nu terug verhard. Waar we op de Lanciersstraat –nu meer een fietspad- komen (**nummer 6 aan het infobord**), gaan we even naar rechts en een beetje verder terug naar links (IJzerwinningstraat). In de verte zien we het vroegere restaurant 't Eyckerhof liggen (**nummer 7**). Achterom kijkend hebben we terug een mooi zicht op de Mettenberg. We vervolgen onze weg tot aan de Liniestraat (opletten voor soms snelrijdende auto's!). De Liniestraat is de huidige verbindingsweg tussen Halen en Loksbergen. We steken de baan over, de Gidsenstraat in.
De Gidsen waren ook een Belgische legereenheid. Al deze straatnamen werden gegeven na de Eerste Wereldoorlog en blijven hier een herinnering aan wat hier ruim 100 jaar geleden plaatsvond.

Vraag 5: We passeren een straat (**nummer 8**), hoe noemt deze?[8]

We volgen verder de kronkelende Gidsenstraat tot we in de buurt van een andere waterloop komen, de Velpe. De Velpemolen of de Rotemmolen (**nummer 9**) is één van de mooiste van Limburg. Deze molen werd oorspronkelijk gebouwd in 1442 door de abdis van de verderop gelegen vrouwenabdij.
Na verwoestingen werd de molen heropgericht in 1646. Hij zou in gebruik blijven tot 1961 voor het malen van graan. De achterop liggende toren dateert van 1924. De gebouwen links zijn in privé-bezit en niet te bezoeken. Tot voor kort kon u ter plaatse genieten van een drankje en een hapje of kon u de gerestaureerde molen even bezoeken. Het zou fijn zijn als er terug een uitbater komt. Geniet evenwel van één van de meest idyllische plekjes van Halen. Recent is in de Velpe ook een vistrap aangelegd.

Vraag 6: Welk jaartal bevindt zich boven het waterrad? Soms is dit niet te zien door muurbegroeiing. Indien het jaartal niet te zien is, beantwoord dan een alternatieve vraag: waarvoor dient een vistrap?[9]

---

[6] Eén dag.
[7] 25 augustus.
[8] Mannekenshaagstraat.
[9] 1715. De natuurlijke zwemrichting van vissen is stroomopwaarts. Een vissentrap maakt het hen dus makkelijker.

Vraag 7: Welk fietsknooppunt bevindt zich even verderop aan de kruising met de Rotemstraat?[10]

Aan het kruispunt gaan we linksaf en passeren het Oorlogsmuseum (symbool **'m'**). Aan de overkant van de weg staat een kanon ons op te wachten. Het museum wordt sinds 1960 uitgebaat door de familie Stroobants wiens grootouders in 1914 de hoeve De IJzerwinning bewoonden. Het museum is 's namiddags te bezoeken van 1 mei tot 31 oktober (uitgezonderd op maandag en dinsdag). Een inkomticket is zeker de moeite waard: u kunt hier een maquette van het Slagveld bewonderen, naast vele opgegraven voorwerpen, legeruniformen, gebruiksvoorwerpen, evenals de beroemde Duitse pinhelmen.

Na een bezoekje aan het Museum, gaan we verder de straat in naar links. We passeren de restanten van de vroegere vrouwenabdij der cisterciënzerinnen (probeer dit woord maar eens uit te spreken!). Het poortgebouw (**nummer 10**[11]) aan de straatkant dateert uit 1669 en is het enige wat er is overgebleven van de imposante abdijgebouwen die in de Franse revolutie werden afgebroken.
Ook hier weer graag aandacht voor de privacy van de mensen die dit gebouw bewonen.

Vraag 8: Hoeveel kruisvormige motieven tref je hier aan onder de dakrand?[12]

Vraag 9: Boven de poort zijn 2 wapenschilden in de muur ingewerkt. Het rechtse is het schild van de toenmalige abdis. Wat zie je hier?[13]

Op het einde van de Rotemstraat gaan we links de Velpenstraat in. Na een tijdje passeren we terug de Velpe. We komen stilaan aan het kruispunt met de Liniestraat die we moeten oversteken –opletten voor het verkeer!. Op de hoek bevond zich nog een oude café[14], die momenteel heropgebouwd wordt.

Aan de overkant van de straat brengen we een bezoekje aan het soldatenkerkhof (symbool '**1914'**) dat uit de Eerste Wereldoorlog dateert. Hier liggen 181 Belgische soldaten begraven, waarvan109 hier in Halen gesneuveld zijn tijdens de Slag der Zilveren Helmen. Aan de straatkant zie je een gedenkzuil staan die is opgericht in 1939, naar aanleiding van de 25ste verjaardag van de slag.
Achteraan dit soldatenkerkhof is in de jaren 70 het burgerlijke kerkhof van Halen aangelegd.

[10] Nummer 355.
[11] Nummer 11 aan de overkant herbergde enkele jaren geleden enkele kangoeroes.
[12] 13 motieven.
[13] Een gekroonde Onze-Lieve-Vrouw (*Maria Praeside*).
[14] Café De Slachter.

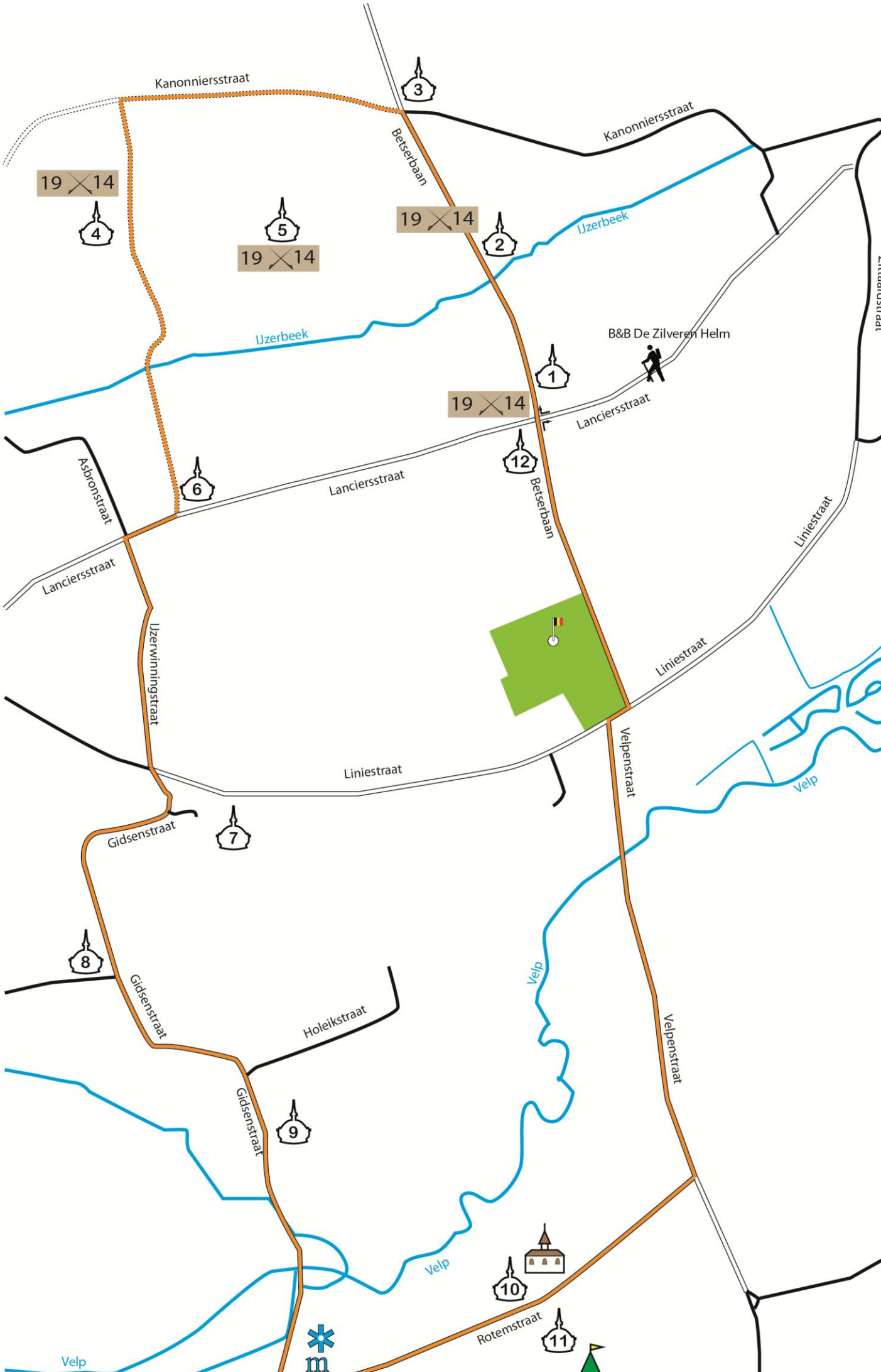

Belgisch militair kerkhof.

Vraag 10: Als je via de hoofdingang binnenkomt: zoek naar een soldatengraf dat je opvalt, bv door de jonge leeftijd van de gesneuvelde of door zijn herkomst. [15]

We verlaten het kerkhof en gaan links de Betserbaan op. We naderen stilaan terug ons vertrekpunt en krijgen in de verte voor de laatste keer een mooi uitzicht op de Mettenberg, waar we daarnet nog bovenop stonden. Aan het kruispunt met de Lanciersstraat (**nummer 12**) gaan we rechts en komen terug aan ons vertrekpunt. Hopelijk vonden jullie dit een geslaagde wandeling.

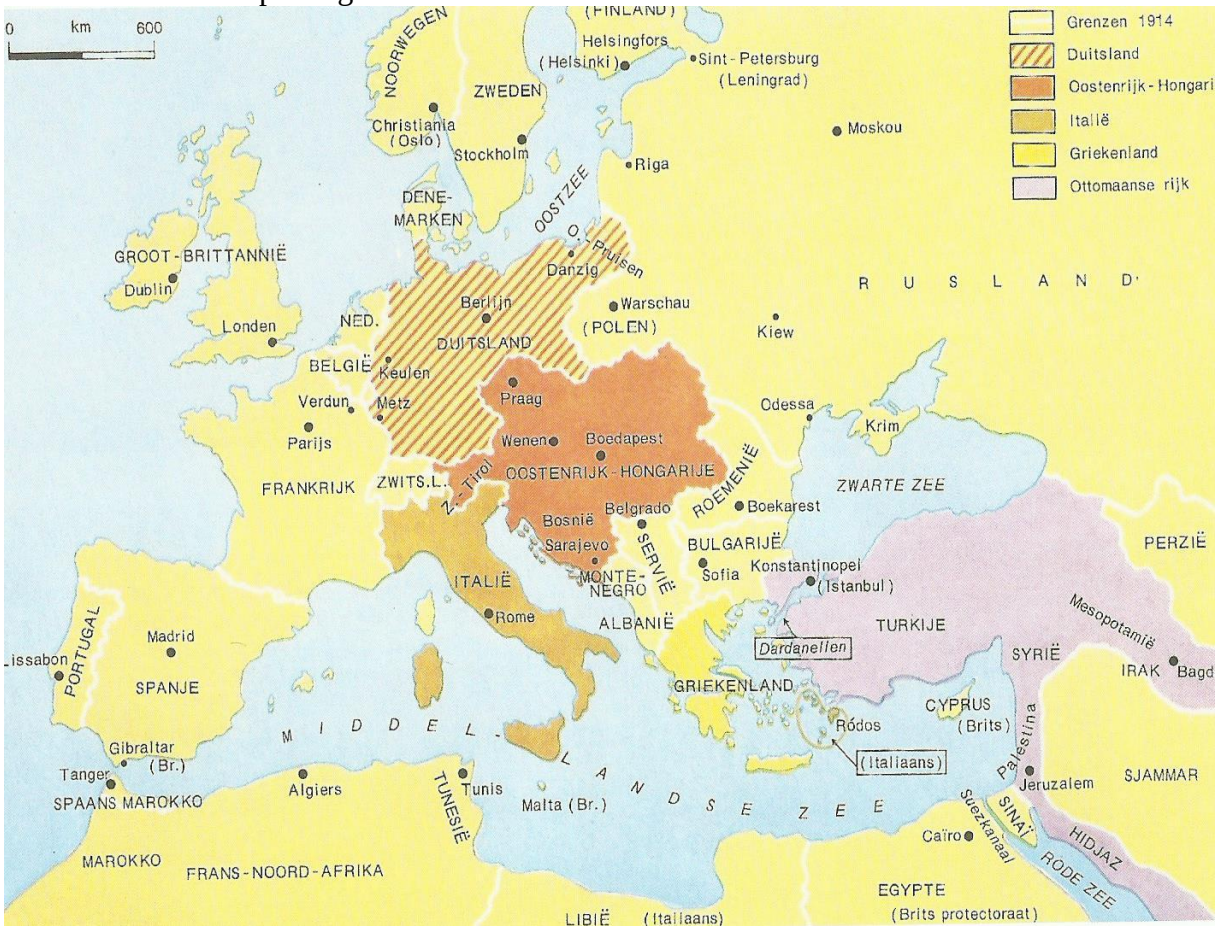
[15] Bijvoorbeeld een graf met °1893, +12.8.1914, dus overleden op de datum waarop de Slag werd uitgevochten, leeftijd van de soldaat was 21 jaar). Sommige soldaten waren amper 16 jaar. (bv. Paul Mertens).

Kanonniersstraat
Kanonniersstraat
Betserbaan
19 14
19 14
19 14
IJzerbeek
IJzerbeek
B&B De Zilveren Helm
Lanciersstraat
Lanciersstraat
Lanciersstraat
Asbronstraat
Betserbaan
Liniestraat
IJzerwinningstraat
Liniestraat
Liniestraat
Velpenstraat
Velp
Gidsenstraat
Gidsenstraat
Holeikstraat
Velp
Velpenstraat
Gidsenstraat
Velp
Rotemstraat
Velp
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12

Chronologie van De Slag der Zilveren Helmen

Wat vooraf ging

Einde juni 1914 waren er grote spanningen in Europa ontstaan waarbij vooral Duitsland een grote rol speelde. Het was een nieuwe koloniale mogendheid geworden en was op zoek naar nieuwe kustgebieden in Europa. Het was ook de tijd van enkele grote monarchieën (Duitsland, Oostenrijk-Hongarije, Rusland, Groot-Brittannië) en van de Franse republiek.
Wanneer de kroonprins van Oostenrijk-Hongarije Sarajevo (Bosnië, provincie van Servië, maar sinds 1908 geannexeerd door Oostenrijk) bezoekt, wordt hij samen met zijn vrouw vermoord. Oostenrijk én zijn Duitse bondgenoot verklaren de oorlog aan Servië, dat op zijn beurt gesteund wordt door Groot-Brittannië, Frankrijk en Rusland.
Op 28 juli vallen de Oostenrijkers Servië aan. Duitsland dat aan twee kanten bedreigd wordt door bondgenoten van Servië, besluit Frankrijk aan te vallen vanuit het neutrale België. Ze kiezen dus net voor de te sterk verdedigde grens tussen Duitsland en Frankrijk. De Duitse legers vallen hier binnen op 4 augustus en willen direct naar Brussel trekken.

Kaart Europa rond 1914.

Bij de inval van het Duitse leger had het Belgische leger een grote troepenopbouw georganiseerd rond Brussel. De Gete[16] was een verdedigingslinie die de Duitsers wilden oversteken. Op verschillende plaatsen langs de Gete was de weerstand te groot. De Duitse troepen trekken naar het noorden, richting Halen. Op de vooravond van 12 augustus 1914 is er een zware oorlogsdreiging, alle berichten wijzen op een concentratie van Duitse troepen in de buurt van Halen.

Van de Getebrug naar de Markt

[16] De Gete komt uit de buurt van Tienen en Zoutleeuw en vormde de grens in de Middeleeuwen tussen Brabant en Limburg. De Gete mondt in de buurt van het waterzuiveringsstation uit in de Demer.

Op maandag 10 augustus zaten Belgische soldaten op uitkijk in de kerktoren. De toren zal beschoten worden door de Duitsers, waarbij ook de eerste huizen in het centrum getroffen worden. De ochtend van 12 augustus rond 8 u al, zijn er de eerste schermutselingen tussen Belgische Cyclisten en Duitsers te paard. Rond 10 u trekken de Cyclisten zich terug en beslist men de brug op te blazen wat deels mislukt. De Duitsers gebruiken de houten poorten van de nabijgelegen brouwerij Wauters[17] om de brug[18] deels te herstellen. Ze trekken het dorpscentrum binnen. Even verderop aan de Holakenbrug waren ze richting het gehucht Velpen getrokken. Dit gebeurde met een vlotbrug en ook al zwemmend. De bedoeling was tot een omsingeling van de Cyclisten aan de Getebrug te komen.
De Cyclisten konden zich vlot verplaatsen met hun opvouwbare fietsen en waren ook de verkenners die het leger op de Mettenberg -er waren ook kanonnen op de nabije Bokkenberg- en in het Velperveld dienden te informeren. Ondanks hun moedig verzet worden ze door de Duitsers teruggedreven.
Rond de middag groeperen de Duitse troepen zich massaal op de markt. Er zijn verschillende plunderingen en vernielingen van huizen. De Halense bevolking was voordien reeds in paniek grotendeels richting Diest gevlucht, met de laatste trein of te voet met enkele schamele bezittingen.

Foto vluchtende burgers. (Vanoppen, P. 39)

Van de Markt naar het station

De cyclisten hadden zich rond de middag teruggetrokken op de hoek van de Stationsstraat (=huidige Fonteinstraat). Het was pas kermis geweest en ze gebruikten de kermiswagens om zich te barricaderen en de Duitsers te beschieten. De Duitsers nemen een 80-tal dorpelingen als gijzelaars mee die ze voor zich laten lopen als een menselijk schild. Enkele gijzelaars worden vrijgelaten, er worden er ook enkele neergeschoten. De 41-jarige landbouwer Michiels vlucht

[17] Waar men het Goudster-bier brouwde waarvan men het recept later terug zou opvissen.
[18] Over de brug liep de tramlijn vanuit Herk-de-Stad naar het hotel De Gouden Leeuw, en maakte vandaar een bocht rondom het centrum om via de huidige Singellaan naar het station te gaan.

naar zijn woning op de Markt en wordt daar neergeschoten door een Duitse soldaat die de wacht houdt aan de kerk. Een poging om via Zelk het leger op de Mettenberg te omsingelen, mislukt.

Foto van het door bajonetsteken verbrijzeld zakuurwerk van Guillaume Michiels. Nadat hij werd neergeschoten werd hij ook met een sabel gestoken. (Vanoppen, P. 54)

Rond 13 u nemen de Duitsers het station[19] in en vervolgen hun weg langs de Zittaard richting Mettenberg.

Naar het slagveld

Langs de huidige Lanciersstraat en Kanonniersstraat[20] trekken de Duitsers te paard richting Mettenberg. Op het slagveld langs de Betserbaan zijn er 7 charges waarbij er man-tegen-mangevechten plaatsvinden. Het sterke Duitse leger[21] bestond uit Ulanen, Dragonders, Huzaren en Kurassiers[22].De Belgische cavalerie bestond uit de Lanciers en de Gidsen. [23] Rond 14u30 woedt de slag in alle hevigheid. Rond 16 u wordt de hoeve de Ijzerwinning door de Duitsers ingenomen en worden de Belgische kanonnen uitgeschakeld. Het Belgisch leger trekt zich verder terug richting Loksbergen.[2425]

[19] Afgebroken in de jaren 50, het lag in de buurt van de huidige ovonde. De stoomtrein liep tussen Tienen en Diest.
[20] Toen de Oude Leuvens Baan.
[21] De Duitse cavalerie te paard beschikte over lange lansen, en sabels.
[22] De Kurassiers droegen de typische 'zilveren helmen' die na de slag op het slagveld werden teruggevonden. In feite waren het vernikkelde stalen helmen. De stalen pin boven aan de helm diende om sabelslagen op te vangen.
[23] De namen die nadien gegeven werden aan de Gidsenstraat en Lanciersstraat verwijzen hier naar. De Lanciers en de Gidsen waren aanwezig aan de Ijzerwinning, aan de Rotemse molen en in Zelk.
242424

[25] In de buurt waar er momenteel een herinneringsmonument staat (kruising Lanciersstraat en Liniestraat).

Foto obussen die vanop de Mettenberg werden afgevuurd en het Halense centrum konden bereiken. Op de doorsneden zijn de kleine hagelbolletjes te zien die bij het ontploffen van de obus in het rond vlogen en zo talrijke slachtoffers maakten. Er werden zo ook heel wat paarden gedood.

Dode paarden na de Slag der Zilveren Helmen. (Vanoppen, P. 56)

Generaal de Witte[26] (°1857, +1933) had zijn hoofdkwartier in Kortenaken en was ingelicht over het verloop van de strijd door gemotoriseerde verkenners. Hij vraagt versterking van troepen die uit de richting Sint-Margriete-Houtem komen. 4000 soldaten van de Gemengde Brigade[27] komen te voet bijna te laat aan op het slagveld in de late namiddag. Er waren ook Belgische soldaten die aan de Rotemse molen verkeerd de weg naar rechts inslaan en zo op een Duitse patrouille stoten.[28] De Duitsers besluiten van zich terug te trekken.[29]
In de late namiddag wordt de hoeve Ijzerwinning terug door de Belgen ingenomen. Er worden gekwetste slachtoffers verzorgd. Rond 18u wordt de hoeve beschoten door Belgische troepen die denken dat er nog Duitsers zitten. De hoeve schiet in brand waarbij o.a. legerdokter Lerat om het leven komt.

Soldaten te voet en met hondenkarren die marcheerden vanuit Sint-Margriete-Houtem (bij Tienen)). Pas na een urenlange tocht in de brandende hitte en onvoorbereid, kwamen ze te Halen aan. Vele honden bleven uitgeput achter. (Vanoppen, P. 67)

[26] Er werd later een straat naar hem genoemd, de vroegere Diesterstraat.
[27] In Loksbergen is er een Gemengde Brigadestraat. Deze soldaten waren die dag al sinds ’s morgens in een loden hitte aan het marcheren.
[28] In de buurt van het huidige militaire kerkhof. Tijdens de oorlog waren er regelmatig communicatieproblemen tussen de verschillende eenheden.
[29] Professor Luc De Vos spreekt hier van een Belgische overwinning die dag. De Duitse troepen waren hun geloof in een overwinning die dag kwijt gespeeld door de zware verliezen van hun Cavalerie en door de nog oprukkende Belgische troepen in de late namiddag. Het zouden de laatste gevechten worden waarbij ruiters te paard werden ingezet.

Op 18 augustus trekken Duitse eenheden terug richting Halen waar ze Belgische troepen verwachten. Deze hadden zich echter al teruggetrokken rond Antwerpen.[30] De Getebrug wordt nog door Belgische soldaten nu definitief verwoest en de Halense kerktoren wordt eveneens in brand gestoken. De Duitsers rukken op en verschillende huizen worden geplunderd. De dode Belgische soldaten zullen pas na enkele maanden begin 1915 op het militaire kerkhof begraven worden. De Duitse gesneuvelden kregen hier toen ook een begraafplaats.

Enkele getuigenissen

Gustaaf De Roover, een 23-jarige ongehuwde boerenzoon uit Eksaarde, vertelde over wat hij meemaakte.[31] Op zondag voor de fameuze slag van 12 augustus signaleren de Belgen aan het station van Zelem een 20-tal Duitse Ulanen. Direct maakt de groep o.l.v. hun luitenant du Roy de Blicquy zich klaar om er op jacht te gaan. Ook Gustaaf De Roover gaat mee. Aan het station van Zelem stijgen ze af en verspreiden zich in de dennenbossen waar volgens de bewoners de Duitse Ulanen zich hadden teruggetrokken. Gustaaf en zijn vrienden horen de nietsvermoedende Duitse soldaten lachen en ze zijn aan een rustpauze toe. De Belgische luitenant oordeelt dat de Duitsers met te veel zijn om een gevecht uit te lokken. De Belgen proberen de vijand te verjagen. Vanaf drie zijden tegelijk vuren ze op hen. De Duitsers zijn totaal verrast, springen recht en spoeden zich naar de paarden waarvan er zich enkele hebben losgerukt. (…) Gustaaf De Roover bemachtigt een paard, een prachtige ruin met witte voeten. Terug in Halen bij de brouwerij aangekomen wil iedereen zijn verhaal horen. Het is een opsteker voor de soldaten. Van luitenant du Roy krijgt De Roover toestemming om het paard te verzorgen en te berijden. 's Anderendaags rijdt hij trots met zijn verovering over de binnenkoer van de brouwerij.
Een dag later is er terug een gevecht waarbij Duitse verkenners neergeschoten worden en er verschillende gekwetsten vallen. Het treffen vindt plaats op het grondgebied van Donk. Geen enkele Duitse patrouille slaagt er in de verdedigingslijn aan de Gete te bereiken door het slagvaardig optreden van de Belgische soldaten. De schermutselingen worden wel grimmiger.

De dag voor de Slag der Zilveren helmen worden 's morgens de paarden gevoederd en negen ruiters maken zich klaar voor een verkenning waaronder Gustaaf De Roover. Ze rijden over de Getebrug aan de molen waar een regiment Cyclisten geposteerd zijn. Het belooft terug een hete zomerdag te worden. (…) Even verderop komen ze aan een dreef waar Vlaamse gaaien wegspringen. Ze weten dat dit vogels zijn die bij de minste onraad alarm slaan. De Belgische soldaten speuren met hun kijker de omgeving af maar zien geen beweging. Ze stijgen af. Eén van hen blijft bij de paarden, de anderen splitsen zich op in groepjes van twee. Met een tussenafstand van 20 m kruipt elk groepje verder door de dreef. In het eerste groepje zit Gustaaf De Roover. Plots worden ze onder vuur genomen door de Duitsers die zich hadden verscholen. De kompaan van De Roover wordt als eerste gedood. De anderen duiken in de gracht en houden zich voor dood. Op een bepaald moment denkt Gustaaf dat hij uit het zicht is en probeert te vluchten, helaas. Kogels van een scherpschutter doorboren zijn lichaam ter hoogte van de schouders. De Duitsers nemen de Belgen gevangen. Enkelen kunnen terug Halen bereiken, het mooie Duitse paard van De Roover waar hij die morgen zo fier over was, stond alleen.

[30] H. De Looze, *Toen den Duitsch kwam*, AOKLVW, deel 116/2 (2013). Vertelt over de gebeurtenissen in het Waasland. Ook de slag van Halen komt aan bod (P.89). De koninklijke familie verbleef in Antwerpen. De Duitse opmars richting Frankrijk wordt vertraagd door aanvallen vanuit Antwerpen. De Duitsers zullen de Schelde oversteken bij Dendermonde dat verwoest wordt.
[31] De auteur van het boek *De herinnering blijft*, heeft dit horen vertellen van zijn grootvader.

De majestueuze Mettenberg die een belangrijke rol speelde tijdens de Slag der Zilveren Helmen.

In zijn boek De Grote Oorlog op kleine schaal beschrijft auteur Ruben Donvil in detail de gevechten te Halen. Hierbij wordt aandacht besteed aan de gewijzigde strijdplannen van het Belgisch leger waarbij generaal de Witte zich door zijn jonge officieren laat overtuigen om niet op de klassieke manier te gaan vechten met ruiters en sabelgevechten, maar de soldaten op het slagveld te laten afstijgen en man-aan-mangevechten te laten uitvoeren. Het Duitse leger bleef nog houden aan de klassieke manier van vechten.
Toen de Duitsers de Gete overstaken op 12 augustus waren ze eigenlijk verrast om in een vrij klein stadje terecht te komen waar ze zich groepeerden in het dorpscentrum. Er waren de smalle straatjes en in feite stonden ze geïsoleerd op de markt als een makkelijke prooi voor de precisieschoten van de Belgische kanonnen verderop. Dit heeft de legerleiding toen ook doen beslissen om op zoek te gaan naar deze ‘onzichtbare’ kanonnen. Dit leidde uiteindelijk tot een volgende verrassing op het slagveld waar ze stootten op de diepe holle wegen die de Belgische soldaten ondertussen al kenden. Koppig bleven de Duitsers verschillende charges lang op de Belgen inbeuken. Het was alsof de Cyclisten de Duitse troepen tot op dit moeilijke slagveld hadden gelokt.
Na de slag bij Halen zouden paarden enkel nog voor logistieke functies ingezet worden en militair meer en meer vervangen worden door tanks.
Oorspronkelijk was het ook de bedoeling van het Belgisch leger om de achterhoede van het zich terugtrekkende Duitse leger nog aan te vallen en schade toe te brengen. Dit ambitieuze plan werd ingetrokken om de Belgische soldaten te laten recupereren, ook door de weersomstandigheden (erg warm zomerweer) en het tijdverlies tussen het geven van het bevel en de ontvangst ervan ter plaatse.

Sfeerbeelden n.a.v. de 100-jarige herdenking in 2014. (Infoblad Halen, oktober 2014)

Bronnen

-De vrienden van het museum 'Slag der Zilveren Helmen', tekst museumbezoek
-G. Vanoppen, De herinnering blijft, 2014
-Vanthuyne, Brochure '*Het meestal miskende aandeel van het 4de en 24ste Linieregiment in het gevecht bij Halen op 12.8.1914'*, 1987. Hierin wordt de helse tocht van de Gemengde Brigade beschreven.
-C. Rubens, Kleine dorpen in de Groote Oorlog, 2014. Met o.a. een brief van een soldaat uit Zelem aan zijn Maria waarin hij in paniek schrijft *Ik zal sterven* (Hoofdstuk 21), ook een mooi gedicht van een Duitse soldaat (hoofdstuk 24). In 1917 zijn er tal van West-Vlaamse vluchtelingen in Halen (hoofdstuk 18). De auteur vertelt verder over het leven toen in Halen. Er werden o.a. wegen aangelegd om de werkloosheid tegen te gaan. Het Halense stadsbestuur moest geld lenen bij rijke burgers. Voor de stadsverlichting maakt men gebruik van een dynamo aangedreven door de molen op de Gete. In Zelem is er een ijzererts ontginning (tot 1930).
-M. Vanderhagen, Halen een duik in 't verleden, 1998. Met o.a. het droevige einde van legerdokter Lerat op de brandende Ijzerwinning.
-Lezing Professor De Vos n.a.v. de herdenking in 2014 (Halen).
-R. Donvil, De Grote Oorlog op kleine schaal, 2012, P. 67.

Foto's

Uit eigen collectie, tenzij anders vermeld.

B&B De Zilveren Helm, september 2021, Marc Van Stappen